

На основу члана 30. став 7. Закона о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 27/18 – др. закон и 6/20) и члана 17. став 4. и члана 24. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 – исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/12 – УС, 72/12, 7/14 – УС, 44/14 и 30/18 – др. закон),

Министар просвете, науке и технолошког развоја доноси

Правилник о реализацији практичне наставе и професионалне праксе

Правилник је објављен у "Службеном гласнику РС", бр. 112/2020 од 2.9.2020. године, а ступио је на снагу 3.9.2020.

I. УВОДНА ОДРЕДБА

Члан 1.

Овим правилником утврђује се:

- 1) начин спровођења практичне наставе и професионалне праксе односно практичних облика наставе када се реализују у стручној школи (у даљем тексту: школи) или комбиновано делом у школи, а делом код послодавца;
- 2) садржај и елементи уговора о реализацији практичних облика наставе, који закључују школа и послодавац у случају када се практични облици наставе спроводе код послодавца највише у обиму од 25% од укупног обима часова;
- 3) друга питања везана за остваривање практичних облика наставе.

II. ОСНОВНИ ПОЈМОВИ

Члан 2.

Практични облици наставе (у даљем тексту: ПОН) кроз које се развијају практична знања, вештине, способности и ставови у средњем стручном образовању су: практична настава, настава у блоку, професионална пракса и вежбе.

План и програм наставе и учења, односно наставни план и програм, одређеног образовног профила (у даљем тексту: ППНУ) садржи поједине или све видове наставе из става 1. овог члана.

Практична настава је облик наставе који подразумева два начина реализације:

- 1) као посебан наставни предмет у оквиру листе стручних предмета;
- 2) као облик реализације једног или више различитих стручних предмета/модула.

Настава у блоку је облик наставе који подразумева реализацију часова једног одређеног стручног предмета више наставних дана узастопно.

Професионална пракса је облик наставе који подразумева три начина реализације:

- 1) као посебан стручни предмет, при чему се као облик реализације наводе практична настава или настава у блоку;
- 2) као облик реализације једног или више различитих стручних предмета/модула;
- 3) као феријална пракса, која може да буде посебан стручни предмет, или се реализује у појединим стручним предметима, најчешће у виду наставе у блоку; феријална пракса реализује се у образовним профилима чија специфичност занимања, односно технологија рада, због свог сезонског карактера, изискује да се одређене практичне вештине стичу после завршетка наставне године, односно у време школског распуста, у складу са годишњим планом рада школе.

Начин организовања и трајање професионалне праксе утврђује се планом и програмом наставе и учења.

Вежбе су облик наставе стручних предмета којим се практично примењује и увежбава претходно научено градиво и код ученика развијају практична знања, вештине, способности и ставови. У сарадњи са послодавцем може се реализовати само онај део часова вежби чији је исход, у складу са ППНУ, развој вештина, стицање рутине у обављању послова, увежбавање радних техника и пословних процедура и слично. Код послодавца се не могу реализовати часови вежби чији је исход увежбавање рачунских задатака, израда техничких цртежа и слично, као што је случај код одређених опште образовних и опште стручних предмета.

Послодавац може бити правно лице или предузетник чија делатност омогућава остваривање садржаја прописаних одговарајућим ППНУ.

Ментор је лице радно ангажовано код послодавца или предузетник, које у сарадњи са наставником, реализује одређени наставни садржај у циљу достизања знања, вештина, способности и ставова ученика прописаних стандардом квалификације односно ППНУ.

Наставник је наставник практичне наставе или наставник стручних предмета, запослен у школи, задужен да прати и доприноси постизању исхода знања, вештина, способности и ставова ученика на ПОН.

Организатор практичне наставе и вежби је лице запослено у школи задужено да планира и организује образовно-васпитни рад везан за ПОН која се реализује у школи, привредним субјектима односно установама.

Лични картон ученика је документ који сачињава и води наставник у циљу евидентирања времена, активности и напретка ученика за време реализације ПОН код послодавца. Води се као писани документ или у електронском облику и основ је за вођење евиденције у књизи о образовно-васпитном раду и за оцењивање ученика.

III. МЕСТО РЕАЛИЗАЦИЈЕ ПРАКТИЧНИХ ОБЛИКА НАСТАВЕ

Члан 3.

За сваки појединачни ПОН као саставни део ППНУ прописан је фонд часова за сваки разред, укупан фонд часова на нивоу целокупног образовања, исходи учења односно наставни садржаји кроз које ученик треба да их достигне.

Под укупним фондом часова предвиђеним за реализацију ПОН, у смислу овог правилника, подразумева се збир фонда часова практичне наставе, наставе у блоку, професионалне праксе и вежби, који су дефинисани ППНУ.

Члан 4.

Практични облици наставе у складу са ППНУ могу се реализовати у школи, код послодавца или комбиновано, делом у школи, а делом код послодавца.

Члан 5.

Када се ПОН изводи у школи, реализује се у школским радионицама, кабинетима, лабораторијама, на школској економији или другом одговарајућем школском простору у складу са ППНУ. Када год је то могуће, ПОН-е треба да буду организовани као симулација реалних радних процеса и усклађени са садржајима теоријске наставе.

Члан 6.

У зависности од обима ПОН који се реализују код послодавца постоје два различита начина њихове реализације:

1) ако је удео ПОН који се реализује код послодавца, већи од 25% укупног фонда часова предвиђених за реализацију ПОН у складу са чланом 4. овог правилника, примењује се закон којим се уређује дуално образовање и правилници донети на основу њега;

2) ако је удео ПОН који се реализује код послодавца, једнак или мањи од 25% укупног фонда часова предвиђених за реализацију ПОН у складу са чланом 4. овог правилника, примењује се закон којим се уређује средње образовање и васпитање и овај правилник.

IV. БЛИЖИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ

Члан 7.

Приликом реализације ПОН, без обзира на место и начин реализације, неопходно је да школа и послодавац строго поштују све мере и радње дефинисане прописима који уређују безбедност и здравље на раду и омогућавају безбедно и здраво радно окружење за учење, увежбавање и професионалну праксу ученика.

Пре почетка извођења ПОН ученик мора да стекне основна знања о мерама безбедности и заштите здравља на раду, а која су одређена садржајима ППНУ о чему школа води одговарајућу евиденцију.

Ученик мора да буде упознат са изворима опасности, да усвоји поступке рада и знања о начину и примени средстава за заштиту на раду код послодавца, у складу са прописима из области безбедности и здравља на раду.

Практични облици наставе се реализују током школске године, најдуже шест сати дневно, односно 30 сати недељно, у складу с ППНУ. Практични облици наставе не могу да се реализују ноћу односно у времену од 22.00 сата до 06.00 сати наредног дана.

Члан 8.

Организатор практичне наставе и вежби у сарадњи са послодавцем процењује испуњеност услова у погледу простора, опреме, средстава за рад, безбедности и заштите на раду код послодавца за реализацију ПОН за одређени образовни профил.

Услови у погледу простора и опреме за реализацију ПОН одређени су правилником којим се прописују ближи услови у погледу простора, опреме и наставних средстава у стручним школама за одређени образовни профил односно подручје рада.

Услови у погледу безбедности и заштите на раду код послодавца прописани су законским и подзаконским актима које регулишу област безбедности и заштите на раду.

Уколико постоје услови за реализацију ПОН код послодавца, школа са послодавцем закључује уговор у складу са чланом 30. став 2. Закона о средњем образовању и васпитању.

Члан 9.

Школа води рачуна о здравственом стању ученика који се упућују на реализацију ПОН код послодавца као и обавезном здравственом прегледу који су одређени за ППНУ, односно о прописима којима се уређују здравствени услови за обављање делатности послодавца.

Школа и послодавац дужни су да воде рачуна о ограничењима и забранама за обављање одређених послова са посебним условима рада и излагању специфичним ризицима у складу са уредбом којом се утврђује опасан рад за децу.

Члан 10.

Уколико се ПОН код послодавца изводе за ученике за које је донет индивидуални образовни план у складу са

Законом о основама система образовања и васпитања (у даљем тексту: ИОП), школа и послодавац посебно воде рачуна и договарају начин прилагођавања радног места и услова за реализацију ПОН, а у складу са ИОП.

V. НАЧИН РЕАЛИЗАЦИЈЕ

Члан 11.

Приликом реализације ПОН примењују се одговарајуће методе учења, у зависности од специфичности подручја рада и образовног профила, места реализације, узраста ученика, а у складу са стандардом квалификације, исходима учења, односно наставним садржајима који су одређени ППНУ.

Члан 12.

Када се ПОН изводе у школи, методе учења, могу обухватати између осталог: учење посматрањем, опонашањем/имитирањем и вежбањем, учење кроз повратну информацију наставника, учење кроз решавање реалних проблема, учење кроз непосредни рад са материјалом и клијентима, увежбавање коришћења алата, уређаја и опреме, учење кроз израду нацрта, скица, прототипова и финалних производа, учење у виртуелном окружењу, учење кроз симулације и играње улога и слично.

Члан 13.

Када се ПОН изводе код послодавца, методе учења могу обухватати између осталог: обилазак радне средине, упознавање са радним местима и средствима за рад, посматрање процеса рада, демонстрацију процеса рада од стране запослених, ментора или наставника, када је то договорено. Након примене претходно наведених метода учења, ученик може и да индивидуално вежба и извршава предвиђене радне задатке у складу са прописима који уређују безбедност и здравље на раду и ППНУ.

Ученик може да изврши предвиђени радни задатак, уз стручни надзор наставника или ментора код послодавца.

Избор метода треба да осигура поступност, смисленост и релевантност учења. Методе се прилагођавају условима који постоје код послодавца.

VI. УГОВОР О РЕАЛИЗАЦИЈИ ПРАКТИЧНИХ ОБЛИКА НАСТАВЕ

Члан 14.

Школа и послодавац закључују уговор из члана 1. став. 1. тачка 2) овог правилника (у даљем тексту: Уговор). Уговор обавезно садржи: идентификационе податке о школи (назив и седиште) и послодавцу (назив и седиште), називе образовних профила, план реализације ПОН, максимални број ученика за сваки образовни профил који је предмет уговора, права и обавезе послодавца и школе, почетак примене и рок на који је уговор закључен.

Члан 15.

Школа доставља Уговор министарству надлежном за послове образовања (у даљем тексту: Министарство) у року осам дана од дана закључења.

Члан 16.

У случају да код послодавца наступе привремене околности које онемогућавају реализацију ПОН у складу са Уговором, послодавац одмах о томе обавештава школу и даје препоруку за другог послодавца који може да реализује одређени наставни садржај према плану реализације.

Ако други послодавац испуњава услове за реализацију ПОН у складу са овим правилником, школа закључује Уговор са другим послодавцем за реализацију оних садржаја који привремено нису могући код послодавца са којим има закључен уговор, са којим закључује анекс Уговора.

Члан 17.

Школа раскида Уговор уколико послодавац не испуњава уговорне обавезе или престану да постоје услови за реализацију ПОН код послодавца. О евентуалном неиспуњавању уговорних обавеза од стране послодавца школу може упознати ученик, односно родитељ или други законски заступник ученика.

У случају раскида Уговора, школа је дужна да обезбеди реализацију преосталог садржаја код новог послодавца.

О раскиду Уговора школа обавештава Министарство у року од осам дана од раскида уговора и обезбеђује другог послодавца у циљу наставка реализације ПОН ученика, односно наставља са реализацијом у школи у складу са законом.

Члан 18.

Приликом реализације ПОН код послодавца ученик:

- остварује права прописана законом који регулише основе система образовања и васпитања и другим прописима;
- уредно похађа часове ПОН у време које је одређено планом реализације;
- поштује организацију рада и интерна правила послодавца са којима је претходно упознат;
- примењује одговарајуће мере заштите безбедности и здравља на раду;
- користи заштитну опрему, предвиђену за одређени поступак рада;

- савесно и одговорно испуњава радне задатке и поступа у складу са налозима и упутствима наставника и ментора;
- може да затражи од школе премештај код другог послодавца наводећи одговарајуће разлоге;
- обавештава школу о евентуалном неиспуњавању појединих уговорних обавеза од стране послодавца;
- уредно и благовремено води дневник практичне наставе;
- надокнађује причињену материјалну штету уколико је учињена намерно или са крајњом непажњом, у складу са законом.

Члан 19.

За праћење реализације ПОН код послодавца школа одређује једног или више наставника, у зависности од степена и врсте образовања наставника и садржаја ПОН, у складу са ППНУ.

Члан 20.

Наставник оцењује ученика у складу са ППНУ, принципима и критеријумима оцењивања прописаним правилником којим се ближе уређује оцењивање ученика у средњем образовању, а на основу личног картона ученика и других релевантних података на основу којих може да изведе оцену. Наставник приликом оцењивања узима у обзир специфичности реализације наставног процеса код послодавца.

Наставник може у сарадњи са ментором за одређене методе учења да идентификује критеријуме за вредновање постигнућа и сачини листу за вредновање коју попуњава ментор, а која садржи исходе учења и/или друге елементе у складу са ППНУ.

Члан 21.

Наставник у сарадњи са организатором практичне наставе и вежби у оквиру Годишњег плана рада, израђује План реализације ПОН код послодавца за сваки образовни профил.

План реализације ПОН код послодавца, који садржи опис активности, место, начин, обим и динамику остваривања, спецификацију материјала, алата, опреме неопходне за реализацију наставе, доноси се у сарадњи школе и послодавца и саставни је део Уговора.

Организатор практичне наставе и вежби у сарадњи са наставницима предлаже набавку материјала, алата и опреме за реализацију ПОН у школи за сваки образовни профил.

Члан 22.

Приликом планирања, реализације и праћења ПОН код послодавца, наставник:

- израђује план реализације ПОН у договору са ментором, за садржаје који ће се реализовати код послодавца, а на основу ППНУ;
- израђује план обиласка ученика током ПОН код послодавца и води евиденцију о томе;
- обезбеђује стицање знања о мерама безбедности и заштите здравља на раду ученика у складу са чланом 7. став 3. овог правилника;
- пружа помоћ ментору у одређеним педагошким и методичким вештинама и знањима;
- у сарадњи са ментором, води рачуна о достизању исхода учења односно наставних садржаја у складу са планом реализације;
- посебно прати реализацију корелације између предмета чија се настава реализује у школи и ПОН која се реализује код послодавца;
- оцењује усвојеност вештина, знања и компетенција ученика;
- организује и учествује у спровођењу провера стечених знања и вештина ученика на ПОН код послодавца;
- организује и прати припрему ученика за израду завршног испита односно матурског – практичног рада који се изводи код послодавца;
- води све прописане евиденције у вези реализације ПОН и подноси редовне извештаје о реализацији ПОН код послодавца организатору практичне наставе и вежби;
- извршава друга права и обавезе у складу са законом.

Члан 23.

У циљу организације, реализације и праћења ПОН, школа:

- организује реализацију ПОН у школи и код послодавца;
- обезбеђује потребан материјал, алате, опрему и и друга средства неопходна за реализацију ПОН у школи, а у складу са ППНУ;
- обавезно осигурава ученике;
- остварује заштиту података о личности у складу са прописима који регулишу ову област;
- стара се о здравственим и санитарним прегледима ученика који реализују ПОН;
- обезбеђује потребан број наставника за праћење реализације ПОН код сваког послодавца појединачно;
- информисе и сарађује са родитељима односно другим законским заступницима ученика у вези реализације ПОН;
- спроводи васпитно-дисциплински поступак и изриче васпитне мере против ученика који крши ученичке обавезе у складу са законом који уређује основе система образовања и васпитања;
- прати реализацију ПОН код послодавца у складу са овим правилником и одредбама Уговора;
- благовремено обавештава послодавца у случају губитка статуса ученика или другим чињеницама везаним за ученика, а од значаја за реализацију ПОН;

- стара се о остваривању ППНУ у целости;
- информише савет родитеља, и стручне органе о резултатима и начину реализације ПОН код послодавца;
- информише јавност о реализацији ПОН код послодавца на интернет страници школе;
- уредно води и чува сву документацију везану за реализацију ПОН;
- извршава друга права и обавезе у складу са законом.

Члан 24.

Послодавац у реализацији ПОН:

- именује ментора;
- упознаје ученика са организацијом рада и интерним правилима понашања;
- упознаје ученика са изворима опасности, поступцима рада и примени средстава за заштиту на раду код послодавца, у складу са прописима којима се уређује безбедност и здравље на раду;
- обезбеђује средства заштите на раду за сваког ученика када је то неопходно за реализације одређене методе учења ПОН, у складу са прописима из области безбедности и заштите на раду;
- обезбеђује неопходну опрему и средства за реализацију ПОН и може у складу са договором, да исту стави на располагање наставнику за демонстрацију;
- уредно попуњава потребну евиденцију о реализацију ПОН коју доставља школа;
- сарађује са наставником који је распођен за праћење реализације ПОН;
- уколико одлучи, обезбеђује стипендију одређеном ученику, по сопственој процени, у складу са законом;
- извршава друга права и обавезе у складу са законом.

VII. ЗАВРШНА ОДРЕДБА

Члан 25.

Овај правилник ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

Број 110-00-251/2020-03

У Београду, 28. августа 2020. године

Министар,
Младен Шарчевић, с.р.